

COLLECTION OF RESEARCH PAPERS

of the 6th International Research and Practical Conference

**CHEMICAL TECHNOLOGY:
SCIENCE, ECONOMY AND PRODUCTION**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

VI Міжнародної науково-практичної конференції

**ХІМІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ:
НАУКА, ЕКОНОМІКА ТА ВИРОБНИЦТВО**

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

Фармак

ISSN 2786-4898

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут Сумського державного університету
Центральний науково-дослідний інститут
озброєння та військової техніки збройних сил України
Публічне акціонерне товариство «Фармак»
Управління освіти Шосткинської міської ради
Виконавчий комітет Шосткинської міської ради

COLLECTION OF RESEARCH PAPERS

of the 6th International Research and Practical Conference

CHEMICAL TECHNOLOGY: SCIENCE, ECONOMY AND PRODUCTION

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

VI Міжнародної науково-практичної конференції
**ХІМІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ:
НАУКА, ЕКОНОМІКА ТА ВИРОБНИЦТВО**

(м. Шостка, 23-25 листопада 2022 року)

Суми

Сумський Державний Університет

2022

УДК 66.01

Редакційна колегія:

Головний редактор Закусило Р.В., доцент кафедри хімічної технології високомолекулярних сполук, к.т.н., доцент.

Заступник головного редактора Павленко О.В., ст. викладач кафедри хімічної технології високомолекулярних сполук, к.т.н.

Відповідальний секретар Скуба Ю.Г. фахівець кафедри економіки та управління Шосткинського інституту Сумського державного університету

Члени редакційної колегії:

Лукашов В.К. – професор кафедри хімічної технології високомолекулярних сполук, д.т.н., професор;

Тур О.М. – завідувач кафедри економіки та управління, к.е.н.;

Худолей Г.М. – завідувач кафедри системотехніки і інформаційних технологій, к.т.н.;

Бондар Н.Ю. – доцент кафедри економіки та управління, к.філ.н.;

Тимофіїв С.В. – ст. викладач кафедри хімічної технології високомолекулярних сполук, к.х.н.

Збірник наукових праць VI Міжнародної науково-практичної конференції «Хімічна технологія: наука, економіка та виробництво», м. Шостка, 23 - 25 листопада 2022 року. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 267 с.

ISSN 2786-4898.

Збірник містить наукові праці учасників VI Міжнародної науково-практичної конференції «Хімічна технологія: наука, економіка та виробництво», що складаються з узагальнених матеріалів науково-дослідних робіт науковців різних галузей виробництв та наукових закладів України.

У збірнику висвітлюються актуальні питання спеціальної хімічної технології і виробництва боєприпасів, утилізації відходів виробництв різних галузей, енергозбереження, моделювання технологічних процесів, соціально-економічні аспекти виробництва та природокористування в умовах війни.

Збірник корисний робітникам хімічної промисловості, науковим співробітникам, аспірантам і студентам спеціальностей хіміко-технологічного та соціально-економічного профілів, фахівцям інформаційних технологій виробництва.

Наукові праці учасників конференції подаються в авторській редакції.

© Шосткинський інститут
Сумського державного університету, 2022
© Сумський державний університет, 2022

ОСОБЛИВОСТІ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО ОБЛІКУ В СИСТЕМІ ГОСПОДАРСЬКОГО МЕХАНІЗМУ КРАЇНИ

І.В. Вареник, Н.М. Осадча

Шосткинський інститут Сумського державного університету, Шостка, Україна
Шосткинський хіміко – технологічний коледж
ім. Івана Кожедуба, Шостка, Україна
varenik.i@ukr.net

Проблеми структури, збалансованості і рівномірного зростання національної економіки та її складових (галузей, інституційних секторів, регіонів) завжди посідали чільне місце в світовій та вітчизняній економічній науці.

Особливий інтерес до системних досліджень структури національної економіки, її господарського механізму виникає після виходу фундаментальних досліджень з макроекономіки Дж. Кейнса, Р. Фріша, Я. Тінбергена, Р.Стоуна, І.В.Леонтьєва та інших. З початку свого заснування Організація Об'єднаних Націй розпочинає роботи, спрямовані на проведення економічного аналізу становища різних країн за єдиною методикою, і таким чином, сприяє систематичним дослідженням національного обліку, структури національних рахунків та підтримці економічної рівноваги та стабільності.

Одним із нагальних завдань, що стоять перед економічною наукою, є дослідження значення, місця, ролі та принципів ведення національного рахівництва, застосування Системи національних рахунків (далі - СНР) як складової господарського механізму країни з метою відповідності загальноприйнятій в міжнародній практиці системі обліку і статистики. Ці та інші важливі завдання досліджуються сучасними науковцями: А.Гальчинським, Б.Рябушкіним, В.Базилевичем, А.Пономаренком, С.Панчишиним, Г.Кірейцевим, В.Швецем, А.Головком, В.Тарасевичем, І.Нікітіною та іншими вченими [1].

Особливо слід відзначити наукове дослідження проблем національного рахівництва, з дійснене С.Мочерним, Р.Моториним, С.Герасименком. Написані на основі їх досліджень підручники є сучасним найбільш глибоким і комплексним дослідженням проблем національного рахівництва.

СНР дає ключ до розуміння взаємозв'язку мікроекономіки (діяльність малих економічних одиниць - таких, як сімейні господарства, ділові фірми і урядові установи) і макроекономіки (інфляція, зайнятість, економічне зростання, яке включає створення національного і внутрішнього продукту), також СНР створює міцну основу для оцінки управлінських рішень, що приймаються у сфері господарського механізму країни, окремих законодавчих актів з точки зору їх впливу на великомасштабні економічні явища в їх взаємозв'язку у постсоціалістичній економіці.

Це, природно, потребує кардинальної зміни нашого розуміння всього економічного обороту господарського механізму, соціально-економічних процесів, їх обліку і аналізу. В цілому світовий досвід використання СНР в системі господарювання дає позитивну оцінку обліку господарських операцій на всіх рівнях економіки. Тому існує необхідність комплексного дослідження національного рахівництва як складової господарського механізму постсоціалістичної економіки з метою удосконалення його якості виходячи з потреб користувачів.

Формування нової економічної системи, заснованої на ринкових відносинах, матеріалізація національних цілей через державну економічну політику

потребують широкого використання системи макроекономічних показників. Вони покликані відобразити складні взаємопов'язані процеси, що відбуваються в економіці й безпосередньо визначають динаміку економічного зростання та важливі пропорції розширеного відтворення.

Розрахунки макроекономічних показників та важливих пропорцій розширеного відтворення здійснюються на основі відповідних економічних моделей, що відображають річний економічний оборот на макрорівні. Вони є також важливим інструментом державного регулювання і прогнозування національної економіки. Країни з ринковою економікою, а також ті, що здійснюють перехід до ринкових відносин, як таку економічну модель використовують СНР, що затверджена ООН і рекомендована для використання з метою забезпечення міжнародних зіставлень та порівнянь.

Господарський механізм країни складають безліч фірм, індивідуальні одиниці господарювання, організації, об'єднання, кооперативи тощо. Щоб дослідити господарський механізм країни, слід «підсумувати» результат діяльності кожної фірми, одиниці господарювання. В економіці таке «підсумовування» називається «агрегуванням».

В результаті отримуються дані про кількість товарів і послуг, що виробляються в суспільстві, про сукупні витрати і сукупні доходи усіх економічних суб'єктів, про середній рівень цін тощо. Агрегування дозволяє отримувати статистичні показники, які характеризують сукупне виробництво. Ці показники називаються макроекономічними.

Проблеми, пов'язані з аналізом функціонування господарського механізму, з його результативністю, у багатьох випадках зводяться до єдиної проблеми правильного вибору ключових показників діяльності підприємств та їхньої інтеграції у єдину систему. Треба зауважити, що взаємозв'язок між різними показниками повинен здійснюватися лише на рівні інтеграції, а не координації (ще в 1981 році відомий американський вчений Р.Л.Акофф висловив думку, що зв'язки в організації можуть бути двох видів - на рівні координації і на рівні інтеграції). Це стосується і зв'язків між різними показниками інтегрованої системи. Ще однією умовою є збалансованість показників [2].

Протягом останніх років в зарубіжній економічній літературі досить часто зустрічається критика традиційних монетарних показників, джерелом яких є система первісного бухгалтерського обліку, як основи для прийняття управлінських рішень на макрорівні. Ця критика спрямовується на ретроспективний характер показників первісного обліку, що значно зменшує їхню цінність для прийняття стратегічних управлінських рішень в процесі господарювання. Впродовж 1980-90-х років про це писали К.Мерчант, Б.С. Чакраварті, Дж. Деарден, Р.С. Каплан, Д.П. Нортон. Крім того, показники, які формуються в середовищі традиційного первісного обліку, протягом останніх років значною мірою втратили цінність для менеджменту та зовнішніх інвесторів. Наприклад, бухгалтерський баланс з точки зору інвесторів є корисним джерелом інформації тоді, коли балансова вартість активів хоча б приблизно корелює з ринковою вартістю. Насправді ці показники досить суттєво не збігаються, пояснюється це зростанням ролі нематеріальних активів, таких як інтелектуальний капітал, репутація, незавершені науково-дослідницькі розробки тощо. Вважаємо, відсутність методологічної оцінки нематеріальних активів, непристосованість стандартів обліку до розв'язання проблеми відображення

нематеріальних активів у балансі - одна з головних причин пошуку нових засобів і показників оцінки ефективності діяльності окремого суб'єкту господарювання, який має прямий вплив на загальну економічну ефективність країни.

В 70-90-х роках минулого століття набули значення концепції оцінки вартості за результатами діяльності підприємств - Збалансована система показників (BSC) та Економічна додана вартість (EVA).

Кожна має свої переваги і недоліки. Концепція BSC вигідно відрізняється від багатьох інших концепцій тим, що фінансові і не фінансові індикатори інтегруються з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків між результативними показниками та ключовими чинниками, під впливом яких вони формуються.

BSC - це система показників, яка вимірює те, чого не вимірює бухгалтерський облік. У процесі застосування BSC перетворилася у широку управлінську систему. Багато хто з вчених вбачає в ній структуру усього процесу оперативного управління, або організаційну структуру. Вона дозволяє розширити можливості вимірювання, оцінки та контролю на рівні стратегічного та оперативного управління окремими макроекономічними суб'єктами господарювання. За допомогою BSC або іншої моделі, побудованої на ідеї збалансованості показників, досягається поліпшення комунікації і реалізації господарської стратегії, посилення контролю відповідного виробничого ланцюга.

Варто зазначити, що близько 80% інформації про економічний та соціальний розвиток держави статистика отримує через систему бухгалтерського обліку. Тому достовірність і точність розрахованих за СНР макроекономічних показників залежить від системи бухгалтерського обліку. Між мікро- та макропоказниками багато спільного щодо цілей, методів обліку, оцінки окремих статей прибутків і витрат тощо. Метою ж обох систем обліку є забезпечення інформацією для прийняття рішень, пов'язаних з управлінням економікою і підвищенням її ефективності.

Показники економічних вимірювань на мікрорівні в Україні представлені Положенням (стандартами) Бухгалтерського обліку (далі - П(с)БО). Національне П(с)БО - це нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що визначає принципи та методи ведення бухгалтерського обліку і складання фінансових звітів, що не суперечить міжнародним стандартам. Рахунки П(с)БО включають ряд важливих мікроекономічних показників, які в своїй інтеграції формують макроекономічні показники рахівництва СНР (наприклад, прибуток, витрати, основні фонди, готова продукція тощо). Разом з тим елементи балансу активу та пасиву, які головним чином відносяться до матеріальних фондів, необхідно розробляти ще на мікрорівні, виходячи на макрорівень. Слід розробляти рахунки фінансових показників і вдосконалювати бухгалтерський облік взагалі, що має забезпечити в найближчій перспективі облік найбільш важливих показників СНР.

Як вже зазначалося, СНР є своєрідним вимірювачем стану економіки і основою для визначення економічної політики держави. Подібно до того, як за динамікою витрат і доходів керівники компаній визначають економічний стан фірми, так за показниками національних рахунків уряд визначає стан усієї економіки.

Показники національних рахунків на сьогодні використовуються в більшості країн і розглядаються міжнародними статистичними організаціями як стандарти і умови для порівняльного аналізу динаміки економіки різних країн. Зв'язок країни

з іншими державами викликає необхідність обчислення показників у СНР як на «національній», так і на «внутрішній» основах. Національні показники завжди пов'язані з національною економікою країни, яка складається з інституціональних одиниць, що є резидентами економічної території країни, яка поширюється і за її межі. «Внутрішні» показники характеризують діяльність як резидентних, так і нерезидентних інституціональних одиниць на географічній території країни [3].

Необхідність виділення як «національних», так і «внутрішніх» показників у СНР пов'язана з тим, що частина, наприклад, доходів може бути одержана резидентами країни за кордоном, тобто на економічній, а не на географічній території країни (у разі, коли частина громадян-резидентів тимчасово працюють за кордоном або коли фірми-резиденти частину своїх доходів одержують від економічної діяльності на території інших країн).

У СНР обчислення показників як на «національній», так і на «внутрішній» основах має велике аналітичне значення. Якщо, наприклад, величина національного продукту країни перевищує величину внутрішнього продукту, то це означає, що резидентні одиниці даної країни одержують доходів на території інших держав більше, ніж нерезидентні одиниці - на її території. Залежно від конкретних цілей макроекономічного аналізу можуть використовуватися як «національні», так і «внутрішні» показники СНР. Так, наприклад, при аналізі виробництва найбільш прийнятими є внутрішні показники, оскільки виробнича діяльність завжди має територіальну прив'язку. При аналізі ж потоку доходів більшу аналітичну цінність становлять національні показники, оскільки вони дають уявлення про те, які доходи має національна економіка (незалежно від того, де вони створені). Найбільш вигідну можливість переходу від національних показників до внутрішніх надає платіжний баланс. У цьому зв'язку складання платіжного балансу країни на регулярній основі слід розглядати як одну з важливих передумов побудови всієї СНР [4].

Таким чином, перехід України до загальноприйнятої у міжнародній практиці системи обліку та статистики відкриває нові можливості щодо системного спостереження та аналізу процесів відтворення господарського механізму національної економіки, зокрема в галузях, інституційних секторах, на регіональному рівні, які прийняті в міжнародній практиці економіко-статистичного аналізу. Макроекономічні показники (ВВП, ВНП, ВНД тощо) є джерелом національного рахівництва, моделлю економічного кругообігу, що відображає стан господарської системи та забезпечує оптимальні умови для планування та прогнозування економічного розвитку.

Список літературних джерел

1. Черваньов Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України. Київ: Знання. 1999. 125с.
2. Василенко, А.В. Інноваційні методи фінансування інвестиційних проектів. Інвестиції. Практика та досвід. 2018. №7. С.34-41
3. Краснокутська Н. С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посіб. Центр навч. л-ри, 2005. – 352 с
4. Петренко В. П. Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах : наукова монографія. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2006. – 352 с
5. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність : підручник Знання, 2006.– 431 с.